

**EGALITATEA DE ȘANSE
ÎN EDUCAȚIE,
DEZVOLTARE PERSONALĂ,
INTEGRARE SOCIALĂ**

**EQUAL OPPORTUNITIES IN EDUCATION,
PERSONAL DEVELOPMENT,
SOCIAL INTEGRATION**

Federația Internațională a Comunităților Educative, Secțiunea România – FICE România, are o activitate de 23 de ani, ca organizație neguvernamentală a profesioniștilor în educație și în asistență socială, care apără drepturile copiilor, îndeosebi ale celor aflați în dificultate și este membră a FICE Internațional, cu statut consultativ UNESCO, ECOSOC și Consiliul Europei.

Pagină web: www.ficeromania.org
E-mail: ficeromania@hotmail.com
fice.romania@yahoo.com

Tel/Fax: (004021) 330.08.12; 0722.46.46.38

FICE - ROMÂNIA

coordonatori:

Toma MAREȘ

Sorin IVAN

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI INTERNAȚIONAL

**EGALITATEA DE ȘANSE
ÎN EDUCAȚIE,
DEZVOLTARE PERSONALĂ,
INTEGRARE SOCIALĂ**

**EQUAL OPPORTUNITIES IN EDUCATION,
PERSONAL DEVELOPMENT,
SOCIAL INTEGRATION**

SENATUL ROMÂNIEI - 17 OCTOMBRIE 2013

**EDITURA UNIVERSITARĂ
București**

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Angelica Mălăescu

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Egalitatea de șanse în educație : dezvoltare personală, integrare socială / coord.: Toma Mareș, Sorin Ivan. - București : Editura Universitară, 2013
ISBN 978-606-591-894-8

I. Ivan, Sorin (coord.)
II. Mareș, Toma (coord.)

37

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786065918948

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2013
Editura Universitară
Director: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

Cuvânt de deschidere a seminarului internațional prezentat de către domnul profesor Toma Mareș, președintele Fice-România	9
Cuvânt de salut din partea domnului Cristian Dumitrescu, vicepreședintele senatului României	12
Cuvânt de salut al doamnei senator Gabriela Crețu	15
Speech by ambassador of finland, mrs. Ulla Väistö	18
IOAN NEACȘU	
Discriminare și diversitate. Reflecții și conexiuni în spațiul educațional și noneducațional / Discrimination and diversity. Reflections and connections in the educational and non-educational space	20
HANNA HEINONEN	
Preventive child welfare promotes equality / Asistența preventivă a copilului promovează egalitatea	33
PÄIVI KÄNKÄNEN	
Arts-based methods enriching communication in child welfare / Metodele bazate pe artă îmbogățesc comunicarea în asistența copilului	37
MURANEN PÄIVI	
Handbook on child welfare in Finland / Manual privitor la asistența copilului în Finlanda	43
CĂLIN DRĂGOI	
Monitorizarea mediilor sociale. Implementarea de programe de incluziune pentru copii în situații de risc în spații sociale / Monitoring milieus. Implementing inclusion programmes for children at risk in social surroundings	46
MICHAELA BELADA	
Therapeutic communities / Comunități terapeutice	60
EFROSINIA GREȚU	
Politici, legislație, programe și bune practici în domeniul protecției și incluziunii sociale	65

LARISA MARK, RUXANDRA FOLOȘTINĂ	
Bune practici în domeniul incluziunii sociale a romilor. Economia socială: studiu comparativ România – Spania / Best practices in social inclusion of Roma. Social economy: a comparative study Romania-Spain	80
GHEORGHITA NISTOR	
Dreptul la o educație de calitate a copiilor din mediul rural / Right to a quality education rural children	97
MARIOARA LUDUȘAN	
Aspecte privind integrarea socială a copiilor cu deficiențe / Social integration issues disabled children	104
VALERIU DUMITRU	
Prejudecăți în atitudinea față de minorități / Prejudiced attitudes towards the minorities	111
MONICA ANGELA BARA	
Prevenirea marginalizării copiilor cu ces / The prevention of children with sen	124
ANDREI DUMITRU	
Abordarea pozitivă a persoanelor cu dizabilități / The positive approach of the persons with disabilities	131
ROXANA UREA	
Orientarea școlară și profesională a copiilor cu cerințe educaționale speciale - element cheie pentru promovarea integrării sociale / Educational and vocational guidance of children with education special - the key element to promote social inclusio	138
ALINA FRUNZĂ	
Delegarea funcțiilor educative ale familiei în cadrul programelor ”after school” / Delegation of parental educational functions in the educational programmes “after school”	144
PETRE DINICĂ, MĂDĂLIN STROESCU	
Manifestări ale sindromului anxietății la școlarul mic / Manifestations of anxiety to young student	153

LOREDANA MANASIA, FLORENTINA HĂHĂIANU Copilăria între două țări. Perspective asupra dezvoltării personalității copilului remigrant / Childhood between the two countries. Perspectives on children's personality development remigrant	165
NICULINA KARACSONY Intervenția specializată în cazurile cu minori / Specialized intervention in juvenile cases	173
BEATRICE IULIANA MOȘNEAGU Copiii supradotați – între ignorarea, necunoașterea, etichetarea și abordarea greșită / Gifted children - among ignorance, labeling and wrong approach	179
MARIA MĂDĂLINA PARASCHIV Dreptul la o educație de calitate / The right to a quality education	186
POLIXENIA CONDREA Practicile educative parentale în raport cu pre(adolescența) / Parenting practices in relation to pre (adolescents)	190
GRAȚIELA VĂDUVA „Fan gândire fresh” / Fresh thinking fan	196
MIHAI FLOROAIA Rolul educației religioase în a oferi modele de urmat elevilor / The role of religious education to provide models for pupils	198
LOREDANA ADRIANA TUDORACHE, MARIANA MERAN Calitatea în educația copiilor cu nevoi speciale/ Quality education of children with special needs	208
VIORICA CARP, ANICA LABEȘ Influențe pozitive în educația copiilor din centrele de zi și program prelungit / Positive influences in the education of children in day care centers and prolonged program	213

LILIANA SIMION

Artterapia, modalitate de abordare interculturală a activităților educative cu copiii / Art-therapy, a way of intercultural approach of educational activities with children..... 216

ADRIANA POPESCU, LAURA POPESCU

Educația interculturală în grădiniță 224

LAURA-GRETA MARIN

Programul școală după școală – potențial mecanism de egalizare a șanselor în educație pentru elevii vulnerabili social (elevii de etnie romă) / Program after school - potential mechanism for equalizing educational opportunities for socially vulnerable children (roma students) 227

Fice România. Apel pentru schimbarea paradigmei în învățământul românesc 237

Fice România – Simpozion internațional: Egalitate de șanse în educație, dezvoltare personală și integrare socială 239

Egalitate de șanse în mediu concurențial 243

**CUVÂNT DE DESCHIDERE A SEMINARULUI
INTERNAȚIONAL PREZENTAT DE CĂTRE DOMNUL
PROFESOR TOMA MAREȘ, PREȘEDINTELE FICE-
ROMÂNIA**

Stimat auditoriu,

Declar deschise lucrările Simpozionului Internațional "*Egalitate de șanse în educație, dezvoltare personală și integrare socială*" care își desfășoară lucrările în această impresionantă sală din clădirea Parlamentului României, prin bunăvoința conducerii Senatului României.

Activitatea acestui Simpozion este o reflectare a preocupărilor permanente ale FICE-România pentru apărarea drepturilor copilului și în mod special a celor aflați în situații de dificultate.

De ce dorim șanse egale în educație pentru toți copiii?
Pentru că este un drept inalienabil stipulat în Constituția României.

FICE-România, prin întreaga activitate desfășurată pe plan intern și prin programele derulate pe bază de parteneriate cu secțiuni FICE din Israel, Finlanda, Austria, Germania, Republica Moldova, Italia, Ungaria ș.a. a urmărit perfecționarea continuă a specialiștilor implicați în educație ca o garanție a asigurării accesului egal al copiilor la o educație de calitate. Pe această linie s-au înscris toate manifestările științifice, schimburile de experiență organizate la nivel regional dar și internațional, publicarea de volume cu lucrări prezentate în diverse seminarii organizate de-a lungul timpului de FICE-România și publicarea cu consecvență de peste 15 ani a Revistei de Pedagogie Socială "Protecția Socială a Copilului".

În demersul său constant pentru egalitate de șanse în educație, FICE-România a lansat de fiecare dată apeluri instituțiilor guvernamentale, legislative, de profil, ceea ce a determinat în numeroase cazuri schimbări legislative, apariția unor forme instituționale noi de protecție socială a copiilor – cum ar fi Centrele de Zi organizate în școli pentru copii proveniți din familii defavorizate economic și social.

Toate acestea au fost posibile prin extinderea ariei de cuprindere a colaborării noastre cu instituții de educație și învățământ, cu Direcțiile de

protecție socială a copiilor, cu factori economici, cu instituții locale (poliția și biserica), care s-au implicat în toate aceste activități, urmărindu-se astfel atragerea și participarea directă a consilierilor locali, a polițiștilor, preoților și chiar a unor deputați și senatori pentru a le oferi posibilitatea de a cunoaște direct greutățile cu care se confruntă specialiștii din educație în asigurarea actului educativ de calitate dar și care sunt bunele practici din țări cu expertiză în domeniu.

Exemple elocvente sunt oferite de modul concret în care au înțeles să se implice și de rezultatele acestor implicări din partea Consiliului Județean Vaslui, Consiliile Primăriilor din sectoarele 3, 4 și 5 din București, Direcțiile de Protecția Copilului din Vaslui, Argeș, Constanța, Teleorman, Iași, Piatra-Neamț etc., cărora le mulțumim și datorită cărora au putut fi depistate și rezolvate cazuri disperate de familii și copii cu părinți plecați în străinătate, prevenindu-se astfel abandonul școlar și familial prin programele educative prelungite din școli.

Activitatea de față, așa cum a fost gândită, și-a propus să dezbată concluziile cercetărilor de ultimă oră dar și analiza unor experiențe de bune practici, alături de prezentarea cu realism a situațiilor critice care caracterizează încă societatea românească în ansamblu, cu speranța găsirii unor modalități de intervenție imediată dar și a formulării unor strategii de perspectivă.

Prezența specialiștilor și activiștilor din ONG-uri care aparțin FNOPC care au preocupări legate de copii și de educația acestora este o garanție a faptului că și alte organizații neguvernamentale vor putea prelua și implementa sugestii, modele, strategii reieșite din lucrările Simpozionului.

Ne-a onorat prezența la Seminar a reprezentanților din instituții de educație și protecția copilului din țară, dar și de nivel academic, precum și prezența reprezentanților Ministerului Afacerilor Interne, a Agenției Naționale Antidrog, ai Ministerului Muncii.

Mulțumim oaspeților din străinătate prezenți la lucrările Simpozionului, din Austria, Finlanda, Germania, Republica Moldova, ale căror contribuții se constituie în adevărate exemple de bună practică pe care mulți dintre specialiștii români le consideră modele de urmat în instituțiile educative în care își desfășoară activitatea.

Volumul de față reunește materialele prezentate la Simpozion și sperăm să devină un valoros instrument de lucru pentru toți cei interesați de problemele accesului la educație a copiilor noștri.

Sinteza demersului nostru științific s-a materializat într-un *Apel* adresat tuturor factorilor responsabili și instituțiilor de educație. Cerințele *Apelului* pot constitui elemente de principiu și de fundamentare a unei strategii de dezvoltare a activității educative viitoare.

Ne exprimăm speranța că atât lucrările Simpozionului, cât și *Apelul* lansat să sensibilizeze și să atragă atenția factorului politic asupra stingerii nevoii de intervenție rapidă în educație prin oferirea de oportunități reale de acces la educație de calitate acelor mulți copii din țara noastră care au nevoie de urgență de acestea.

**CUVÂNT DE SALUT DIN PARTEA DOMNULUI
CRISTIAN DUMITRESCU, VICEPREȘEDINTELE
SENATULUI ROMÂNIEI**

Domnule Președinte și distinsă asistență,

Este o onoare pentru mine să vă transmit salutul Senatului României cu ocazia organizării acestei importante manifestări, acestui Simpozion Internațional, care are loc în clădirea unde își desfășoară activitatea cele două camere ale Parlamentului României, Camera Deputaților și a Senatului.

Îmi revine, deasemenea, onoarea de a mulțumi din partea conducerii Senatului României pentru inițiativa organizației dvs., FICE-România, de a organiza această manifestare care reprezintă o preocupare constantă a comunității europene pentru un subiect esențial și extrem de sensibil – egalitatea de șanse, ce are la bază asigurarea de șanse reale fiecărei persoane pentru participare deplină la viața economică, socială și culturală, fără deosebire de originea etnică, indiferent de sex, vârstă, religie sau orientare sexuală.

Deasemenea, doresc să-i salut pe toți cei prezenți la această reuniune și să-mi exprim convingerea că în urma dezbatelor, o serie de probleme grave legate de această temă complicată își vor găsi rezolvarea sau măcar un început de rezolvare.

Așa cum a subliniat FICE-România în nota de fundamentare a Simpozionului, egalitatea de șanse, accesul la educație, educația de calitate, dezvoltarea personală, incluziunea socială sunt teme de interes prioritar la nivelul Uniunii Europene iar în România rămân teme curente ale realității cotidiene care implică o mare diversitate socială și umană.

Actualitatea lor se menține de-a lungul ultimelor decenii și, din păcate, se menține la un nivel nu foarte înalt de rezolvare a acestor probleme, dată fiind natura problematică, de mare sensibilitate, dar și din cauza evoluției greoaie, a unor progrese lente, cu dificultăți de tot felul.

În prezent, aceste teme vizează o piesă centrală a strategiei. România a depus un efort considerabil într-un timp relativ redus pentru adoptarea

legislației în procesul de integrare în Comunitatea europeană, inclusiv transpunerea cadrului legislativ european de garantare a egalității de șanse.

Cu toate acestea situațiile de încălcare a principiului egalității de șanse sunt mult prea numeroase față de cerințele Uniunii Europene, față de obiectivele dvs., care fac parte din scopul activității pe care o desfășurați și bineînțeles, față de dorința noastră a tuturor, începând cu cetățenii acestei țări și terminând cu factorul politic, care ar trebui să fie mult mai implicat, mult mai interesat și mult mai eficient în rezolvarea acestei probleme.

O spun cu toată sinceritatea, inclusiv în Parlamentul României nu este suficient să avem o Comisie pentru egalitate de șanse în educație, este nevoie ca această comisie să lucreze, iar a lucra înseamnă să vină dinspre această comisie propuneri legislative, dinspre factorii responsabili acte normative, documentații, proiecte de legi care să întărească și să accentueze nevoia rezolvării problematicei egalității de șanse.

În mod inevitabil, atunci când vorbim despre egalitate de șanse atingem fenomenul discriminării ca și conduită socială. Discriminarea este identificată ca fiind una dintre cauzele pentru care egalitatea de șanse nu este respectată ca principiu de fond.

Multiplele aspecte ale discriminării ne arată că aceasta se manifestă prin excludere, restricționare și tratamente diferențiate față de persoane, grupuri, comunități în dezavantajul unora dintre acestea. Însă cel mai relevant aspect este faptul că toate aceste alegeri, decizii, acțiuni sunt făcute pe baza unor precepte lipsite de obiectivitate.

Eu cred că aceasta este cauza fundamentală a discriminării, iar discriminarea este aceea care face ca șansa fiecărui copil să fie redusă și chiar "maltrată" - în sensul propriu al cuvântului, de tratament necorespunzător.

Este limpede că pentru a ameliora simptomele acestei boli sociale instituțiile statului trebuie să se implice cu toată energia și determinarea în identificarea și eliminarea cauzelor care o produc.

Dreptul inalienabil al tuturor copiilor la educație de calitate, bune practici în domeniul protecției sociale și al incluziunii sociale a tuturor comunităților defavorizate, schimbarea mentalității referitoare la majoritate-minoritate, nevoia de solidaritate socială în lupta cu discriminarea socială dar și cu discriminarea pozitivă, costul și suportul instituțional și social în dezvoltarea

și implementarea proiectelor de dezvoltare socială reprezintă tot atâtea provocări pentru societatea românească la începutul acestui secol.

Îmi reafirm convingerea că reuniunea de astăzi poate avea un rol de reper în efortul de a răspunde ferm și în timp util tuturor acestor provocări.

În nume personal și în numele Senatului României doresc succes deplin Seminarului Internațional și sunt convins că, așa cum am văzut din program, atât structura sesiunilor seminarului, cât și valoarea semnificativă a celor ce susțin lucrări în cadrul acestui seminar sunt tot atâtea garanții ale succesului acestei reuniuni.

CUVÂNT DE SALUT AL DOAMNEI SENATOR GABRIELA CREȚU

Stimați prieteni,

Salut cu bucurie prezența dumneavoastră aici, a tuturor celor care lucrează în domeniul asistenței sociale și educației dar, mai ales, a invitaților noștri din Finlanda, Germania, Austria și Republica Moldova. Permiteți-mi să încep prin a exprima mulțumiri și aprecieri pentru inițiatori și pentru cei care au acceptat să contribuie la realizarea acestui seminar. Le îndrept cu precădere spre FICE România, pentru a fi înțeles un principiu - nu există educație fără educatori educați. Din grijă pentru copiii instituționalizați, în primul rând, a acționat timp de mai bine de două decenii pentru creșterea nivelului de pregătire a adulților care se ocupă de aceștia. Acțiunile s-au concentrat în special pe schimburile de expertiză cu cei dovediți performanți în alte țări. În această linie se încadrează și evenimentul de astăzi.

Dat fiind că de față sunt numeroși participanți cu o mai mare expertiză decât mine pe aspectele concrete, voi transmite mai curând un mesaj general, pentru colegii politicieni, decidenți din această instituție și din această țară, în sprijinul ideii directoare care ne-a adunat aici – crearea de șanse egale de dezvoltare pentru toți.

Marile civilizații care au existat dar au dispărut, nu au făcut-o pentru că brusc ar fi rămas fără trecutul lor glorios. Au încetat să existe atunci când nu au mai fost capabile să-și construiască un viitor. Odată cu modernitatea, cu atât mai mult, o țară se legitimează puțin și rar prin ceea ce a reprezentat ea în istorie; o țară înseamnă ceva pentru ceilalți și este respectată dacă, și numai dacă, ei își imaginează că are încă un viitor și acest viitor poate fi comun. Și din acest motiv, investiția în copii - în oameni, în general - este relevantă politic pentru toți, nu doar pentru Stânga preocupată de crearea oportunităților egale de afirmare, cum ar putea presupune unii; ar trebui să fie importantă și pentru Dreapta care-și propune construirea unei națiuni puternice sau pentru cea care urmărește înalte standarde economice.

Voi adăuga o viziune utilitaristă în susținerea necesității oportunităților egale de educație. Spunea odată un mare om politic că *”În fiecare copil se află o comoară; îi revine societății sarcina de a o scoate la lumină!”*(Jacques Delors). Decurge cu evidență faptul că facem o risipă

extraordinară de capacități și talente. Suntem mai tentați să exploatăm resursele finite și neregenerabile decât să punem în valoare personalitatea umană. Această opțiune ar putea fi însă subiectul unei dezbateri de sine stătătoare...

Luând în considerare cazul particular al României, putem recunoaște că gândirea pe termen lung și cu perspectivă largă este o excepție în istoria noastră; educația și investiția în oameni, în general, presupun această abordare. Efectele investiției de astăzi, sau a lipsei ei, se văd în 20-30 de ani, nu a doua zi. Și mai presupun o schimbare fundamentală de optică economică – resursele bugetare utilizate în acest domeniu sunt investiții, nu cheltuieli!

Reducerea fenomenului de părăsire timpurie a școlii, pe de o parte, și creșterea ponderii celor cu studii superioare, pe de alta, se numără printre obiectivele *Strategiei Uniunea Europeană 2020*; de asemenea, reducerea numărului de persoane care trăiesc sub nivelul sărăciei, obiectiv în strânsă corelație cu primele. Țintele pe care și le-a propus România în această privință, din păcate, sunt lipsite de orice ambiție, în contextul în care recuperarea decalajelor ar presupune exact contrariul.

Modestia scopurilor propuse nu ne împiedică să facem eforturi de depășire. Ne împiedică însă propriile noastre scheme mentale de raționament. Neoliberalismul dominant a dus la introducerea unei viziunii economice înguste și în educație. Or, nu se poate vorbi de costuri și rezultate în sens economic atât timp cât rezultatul este necuantificabil pe termen scurt și în mod individual. În educație trebuie să vorbim de o funcție a statului și trebuie lucrat, drept urmare, cu alți termeni și indicatori. Eficacitatea cheltuirii banului public este necesară, neîndoielnic, dar ea înseamnă a evita risipa și furtul, a alege corect destinația, nu a finanța pe ”cap de elev” și a închide școli ”nerentabile”.

Nu există egalitate de șanse; șansele la naștere sunt diferite pentru că trăim într-o societate caracterizată printr-o inegalitate puternică și în creștere rapidă. Ceea ce face un stat social serios în îndeplinirea funcțiilor sale este să creeze oportunități prin care să reducă această inegalitate. Obiectivul poate presupune ca, pentru același rezultat, uneori să fie necesare investiții diferite. Astfel, costurile pentru a asigura educația echivalentă calitativ a unui copil născut la țară pot fi mai mari decât cele necesare pentru unul născut în centrul capitalei. Legea învățământului, prin noul sistem de finanțare, poate reprezintă a subminare reală, concretă, a posibilității de

dezvoltare personală a copiilor din mediul rural și mai ales din ruralul sărac. Virtuali oameni de știință, artiști sau lideri politici se pot naște și muri acolo fără ca noi să aflăm... Desființarea multor școli, chiar dacă autobuzul școlar vine în sprijinul copiilor, lasă localitățile mici fără unica instituție publică ce putea juca rolul integrator și putea contribui la constituirea comunității, promovând valori culturale și servind drept spațiu de întâlnire a locuitorilor.

Țările care au reușit în educație au combinat cu succes două lucruri – credința că educația este cea mai valoroasă achiziție a unei persoane sau a unei societăți și o investiție semnificativă și consecventă în acest sector. Renunită astăzi pentru excepționalele rezultate ale elevilor și studenților săi, Finlanda cheltuiește 6,8% din produsul său intern pentru educație, la un PIB/capita de patru ori mai mare decât al României; și a început acest proces în anii șaptezeci... Mai mult, a rezistat tentației contemporane de reducere a cheltuielilor publice. În Germania, spre exemplu, doar 20% dintre tineri mai depășesc nivelul de instruire pe care l-au atins părinții lor, ceea ce e îngrijorător. Media OECD este de 37% la acest indicator.

Dau aceste exemple pentru a demonstra că nimic nu este de la sine și nimic nu este câștigat odată pentru totdeauna. Totul depinde de deciziile pe care le luăm și de voința cu care perseverăm pe calea aleasă. Criza financiară, atât de invocată drept scuză pentru a tăia cheltuielile din educație, nu este cauzată de un exces de îndatorare al statelor, ci de un exces de bani foarte inegal distribuiți. Aceeași cantitate de masă monetară distribuită egal s-ar fi reflectat în consum, ar fi produs inflație sau creșterea ofertei, după caz, și situația s-ar fi echilibrat.

În combaterea acestor inegalități, inclusiv în prevenirea viitoarelor crize, educația joacă un rol cheie; guvernanții au responsabilitatea de a investi în copii, tineri și instituțiile de învățământ, dacă mai cred că progresul e posibil. Întrucât se apropie dezbaterea bugetului, prezența dumneavoastră aici este de două ori importantă. Puteți oferi expertiza de specialitate necesară pentru a demonstra că avem nevoie de mai mulți bani în educație dar și pune o presiune asupra colegilor mei, asupra tuturor politicienilor, pentru a lua decizia corectă. Mă bazez pe dumneavoastră! Vă urez succes!

GABRIELA CREȚU - senator Parlamentul României

**SPEECH BY AMBASSADOR OF FINLAND,
Mrs. ULLA VÄISTÖ**

Ladies and Gentlemen,

It gives me great pleasure to be in the Romanian Senate today, participating in your international symposium on education. Thank you for inviting me, I feel very privileged to be able to say some words about the Finnish education system and its significance for our society, as it stands today. I am also very happy to see a group of Finnish compatriots in this hall. I know that IFEC Romania has a long standing cooperation with Finnish education professionals.

It is a matter of pride and satisfaction for the Finns that our education system has proven to be one of the highest performing in the world. In the recent years measurements by the Program for International Student Assessment (PISA) assessing the reading, mathematical and scientific skills of 15 year old students in 34 different countries of the world have shown extremely good scores for the Finnish students who either reach the very top or at least the three best places.

What are the reasons for Finland's success in reaching high quality of education? I will explain how we see it, based on what we have been doing in the education sector in the past decades.

There are several factors that contribute to the good results, some of them historical and others political and societal. The most important one, and certainly applicable everywhere, not only in Finland, as it is the real driving force, is the strong will of the whole nation – its citizens, its educators and its politicians on both national and local level – to invest in education and make it excellent.

In Finland we took some very bold and far-reaching political decisions on reforming the educational system some thirty – forty years ago. The government and the education authorities decided to build a system that focuses on highly trained teachers, limits student testing to a necessary minimum, places responsibility and trust before accountability and hands over school- and district-level leadership to education professionals. The reform did not always run without obstacles but the political will never failed to overcome the difficulties. Gradually the efforts started to bear fruit

and the PISA-successes of the past decade have shown how successful the Finnish model really is.

The central aim of Finnish education is the development of each child as a thinking, active, creative person, and the primary strategy used is cooperation, not competition. Teachers are well educated, well prepared and highly respected.. Finland's national curriculum in the arts and sciences describes what is to be learned but it is not prescriptive about the details of what to teach or how to teach it. As a consequence the teachers have a high degree of autonomy and independence in their teaching methods, and at the same time a very high sense of responsibility. Parents interact and cooperate closely with schools and teachers.

Our success in the educational field has attracted a lot of attention and interest in the whole world. Finnish education professionals as well as government officials are nowadays frequent speakers in education conferences, seminars and workshops. Although an entire educational system is impossible to export as such, a lot can be learned from the Finnish experiences. We are open and willing to share our expertise with other nations.

During the recent months, first contacts on the Government level have been taken between Finland and Romania, initiated by the current Romanian government. There is vivid interest on the Romanian side to use our expertise in assessing and reforming the Romanian education system. When Prime Minister Ponta visited Helsinki in September, a video conference on the importance of quality education was organized between our Ministers of Education and high level education experts of our two countries. This important step will most probably initiate a concrete cooperation between Finland and Romania. I certainly welcome it and assure you, that the Embassy of Finland in Bucharest is willing to contribute to this emerging cooperation.

Ladies and Gentlemen,

I wish you success and tangible results in today's symposium, and in your work in general. It is important to ensure quality education that enables personal development and social integration in our societies. It is the only way to progress and well-being.

Thank you for your attention.

**DISCRIMINARE ȘI DIVERSITATE. REFLECȚII
ȘI CONEXIUNI ÎN SPAȚIUL EDUCAȚIONAL
ȘI NONEDUCAȚIONAL**

***DISCRIMINATION AND DIVERSITY. REFLECTIONS
AND CONNECTIONS IN THE EDUCATIONAL
AND NON-EDUCATIONAL SPACE***

*Prof. univ. dr. Ioan NEACȘU
Facultatea de Psihologie și Științele Educației
Universitatea BUCUREȘTI*

*This paper examines two paradigms present in the socio-educational analysis: **discrimination and diversity management**.*

The main concerns of the specific approach are: the conceptual values which define the two methodological models, interrogations and replies present in the specialized literature, the phenomenology of social and educational manifestations.

The repertoire of the analyzed variables revolves around specific scenarios and arguments designed to increase the rate of reflection on possible positive socio-educational intervention programs.

***Key words:** quality, access, equal chances, social opportunities, social disparities, sustainable development.*

1. Repere generale

Termenii de referință ai analizei de față ne arată că există nu numai semnificative mesaje controversate, ci și neașteptate confuzii în percepția, înțelegerea și interpretarea faptelor, acțiunilor, evenimentelor, precum și a unor reacții emoționale pe această temă. Deși există o cultură empirică în domeniu, deși există date statistice, deși există programe cu destinație vizând problema examinată în titlu, ne confruntăm cu nu de puține dificultăți în identificarea, proiectare, realizarea și diseminarea bunelor practici în materie de abordare educațională, interculturală, psiho-socio-etnoeducațională etc.

Potrivit unor abordări teoretice (vezi I. Neacșu, 2000, 2008, 2010) putem introduce în analiza de context cel puțin două paradigme încorporate managementului diversității și discriminării. Avem în vedere: a) **orientarea deconstructivă**, criticistă și nu foarte eficientă prin consecințele ei, și b) **orientarea constructivă**, deschisă experiențelor pozitive, argumentelor și practicilor demne de urmat. Pe fond, ambele ar putea angaja procese, fenomene, stări, reglementări, instituții și acțiuni decizionale în sferile **educației formale, nonformale și informale**: Multe dintre ele ating sfera valorilor sociale, a curriculei școlare, a managementului personalizat sau de grup integrat în spațiul social vulnerabil, altele spre strategii vizând dezvoltarea sustenabilă a calității stilului de viață.

Specificitate abordării noastre va fi centrarea pe unele lămuriri conceptuale, pe fenomenologia manifestărilor, pe argumente ce deoalează percepția noastră colectivă adesea limitată. Am numit aici sărăcia, șomajul, discriminarea rasială, incertitudinile tinerilor, adulților și pensionarilor în contextul noilor vulnerabilități ale ofertelor profesionale, ale mobilităților europene, iar în ultimul timp, a calității prezervării, protecției și/sau asistenței medicale.

2. Interogații utile în managementul nondiscriminării și respectului diversității

Orice analiză a managementului entităților numite discriminare, egalitate de șanse, acces, diversitate ș.a.nu poate ocoli substanța câtorva întrebări provocatoare. Dintre acestea ne rețin atenția următoarele:

- (1) Ce semnificații și ce consecințe vor avea creșterea sau descreșterea diversității și discriminării în contextul creșterii sau descreșterii omogenizării sociale?
- (2) În ce măsură valoric sintagmele managementul „diversității culturale”, al „diversității etnoeducaționale”, al discriminării pozitive, negative și neutre sunt influențate de polarizarea socială, de noile stratificări ale statutului socio-economic al grupurilor, familiilor, tinerilor și copiilor din comunitățile minoritare sau ale unor populații din zonele vulnerabile geografic, cultural, social ?
- (3) Cum se asigură astăzi, în România, calitatea, relevanța, echitatea și accesul instituțional la educația de bază pentru toți copiii, elevii, tinerii?
- (4) Cu ce probleme ne confruntăm în formarea profesională, cu valorile etosului tinerilor în condițiile mediului vulnerabil economic, social, cultural, educațional?

3. Răspunsuri negative, cumulative și complementare

Răspundem, mai întâi, la ultima întrebare, semnalând câteva aspecte/caracteristici ale muncii și vieții tinerilor:

- a) tinerii învață, muncesc și trăiesc intensiv, dar diferențiat cotidianul economic și social al propriilor familii;
- b) explozia nemulțumirii lor este uneori vizibilă, alteleori se asociază imploziei trebuințelor;
- c) extensiunea socialului limitativ în viața lor amplifică motivația plecării, demotivarea pentru performanță, reduce spectrul relațiilor pozitiv personale sau a coeziunii din interiorul grupurilor sociale;
- d) marginalizarea prin șomajul timpuriu duce la dezintegrarea familiilor, a grupurilor de apartenență și de referință, la spargerea coerenței simbolurilor, a calității vieții, în ansamblu;
- e) sărăcia afectează valorile fundamentale ale solidarității, ale echilibrului vieții tinerilor în propria familie sau ale proiectelor personale;
- f) copiii proveniți din familii cu statut de „minoritare” etnic sau sărace sunt sau devin mai predispuși la separație, la educație slabă, la nerespectarea obligațiilor; la apariția comportamentelor de risc-drog, dependență, violență, alte conduite antisociale;
- g) birocrăția, administrația și managementul instituțional neperformant sunt efectul și se conectează politicianismului partizan în selecție, în concepțiile lipsite de etos și de transparență în evaluarea celor merituosi, deontologie precară în ierarhizarea valorilor ș.a.

Contextele sociale ne arată o creștere a indicatorilor sărăciei, a ratei de analfabetism, a șomajului, o scădere a calității serviciilor de protecție socială, a calității asistenței medicale, a ratei de participare la educație, a rezultatelor școlare în cadrul examenelor naționale- (vezi Bacul ultimilor ani) și internaționale (TIMSS, PIRLS, PISA).

Managementul educației “prodiversitate” și al „discriminării” prin reducerea șanselor de acces la diverse servicii sociale sunt definite și susținute cu argumente, unele dintre acestea bucurându-se de acceptanță. Semnalăm câteva:

- globalitatea, mobilitatea și competitivitatea pieței forței de muncă nu se asociază cu responsabilitatea și sustenabilitatea formării culturii diversității;
- calitatea mediului multicultural actual se află sub influența unui puternic mecanism entropic, actorii umani, deși aparțin unor zone

culturale cu practici, modele, tradiții viabile nu le respectă; sunt eclectic, lipsiți de forță persuasivă în promovare;

- promovarea acceptării toleranței la diversitate și incluziunii nu devin efectiv obiective ale dinamicii proceselor psihosocio-educative moderne sau ale agendelor politice; acțiunile educative în spațiul nondiscriminării și al managementului strategic vizând măsuri concrete, vizibile, eficiente vizând respectul diferențelor, al șanselor egale, al organizării experiențelor de învățare socială, ale conținuturilor intercomunitare, nu au corespondență cu planul conștiinței cauzei; “competențele cognitive, metacognitive și acțional- atitudinale pozitive, eficiente, nu-și găsesc încă locul într-un mediu deschis învățării pro-sociale, favorabil multi- și interculturalității (Eisenberg, 1987);
- formatorii de opinie – oameni politici, reprezentanți, lideri de opinie ai formațiunilor politice, ai celor din spațiul educativ formal sau nonformal - deși declară că au statut de multiplicatori ai „bunelor relații interetnice”, devin, uneori, amplificatori ai stărilor de tensiune, de conflicte în spațiile sociale intra- și intercomunitare;
- agenții umani creatori de strategii active, nu au devenit generatori de dialog constructiv interlingvistic, interetnic și chiar interreligios, catalizatori ai conduitelor pozitive la nivel intergenerațional, frenatori ai amplitudinii discriminărilor, ai creșterii șanselor inegale în realizarea planurilor de afirmare personală și sau comunitare;
- crearea și promovarea de rețele instituționale promotoare de activități transfrontaliere, de mecanisme psihosociale fine sau de studii pilot cu relevanță/impact etnoeducativ sunt reduse ca număr și putere acțională.

4. Fenomenologia diversității și șanselor egale

4.1. Analiza și oferta de programe privind reducerea discriminării și creșterea șanselor au constituit obiective ale unor inițiative ale **FICE- Ro** privind publicații și **Programe**. Reținem câteva focalizări tematice: *Scoala părinților; Educația pentru sănătate; Abandonul școlar; Educația și învățământul în mediul rural; Educația pentru combaterea sărăciei; Reintegrarea copilului în mediul familial de origine; O școală bună pentru toți copiii*. ș.a.

Un scurt comentariu la acest factor. Unul, invocat de unul dintre profesorii eminenți ai Universității din Harvard, cu care am avut contacte directe acolo. Vorbind de calitatea educației din mediul rural spunea: ”dacă vreți să vorbiți despre șanse egale și să avem șanse egale în viață și societate, creați școli egale” (Reimers,2000). Cazul pozitiv al educației , educatorilor și școlilor din Finlanda este bine cunoscut și apreciat în România.

4.2. Cu privire la conceptul de egalitate, precizăm că întâlnim semnificații și diferențe de referențial. Prezentăm câteva variante, care pot fi citite și în varianta de inegalități:

- Egalitate formală versus egalitate informală;
- Egalitate reală, factuală versus virtuală;
- Egalitate de șansă versus egalitate de oportunități vs de acces;
- Egalitate individuală versus interindividuală versus de grup/grupuri;
- Egalitate în drepturi versus egalitate în obligații.

Analitica provocărilor permite invocarea a trei contexte cu evidențe sau cu potențial disfuncțional:

- a) factori politici - administrativi - existența parțială, persistentă și asimetrică a inegalităților între regiuni, județe, localități și unități școlare;
- b) factori asociale existențiali, individuali și/sau de grup, care ,prin agregare, produc inegalități și vulnerabilități (vezi motivațiile aspiraționale ale generațiilor actuale);
- c) factori educaționali instituționali nu totdeauna performanțiali, care generează uneori declarații formale cu privire la rezultatele evaluărilor calitative.

4.3. Dintre elementele fenomenologice cu puternic impact socio-educațional menționăm relația **educație-sărăcie**. Cel mai adesea relația este abordată formal, statistic, indicatorii de impact fiind slab relevanți.

Sfera educației ocupă doar teoretic o poziție strategică în logica discursului politic privind realizarea politicilor sociale, adesea minimal orientată spre a reduce din manifestările disfuncționale, din disparități, vulnerabilități și precaritate socială. Dintre acestea ne rețin atenția:

- *inegalitățile manifestate în educație, evidențiate prin blocarea oportunităților de formare și afirmare prin școală, cu efecte în planul pierderilor sociale, al subutilizării resurselor umane, al marginalizării*

economice, culturale, al lipsei de șanse la incluziune, la inserție socio--profesională;

- inegalitățile de acces la instituții de calitate bună, la resursele tehnologice moderne, la profesori de calitate, la activități nonformale complementare - timp liber, activități sportive, media, culturale cu explicații datorate provenienței familiale (venituri mici, cultură slabă), apartenenței la o categorie socioprofesională vulnerabilă, cu stiluri de viață precare etc;
- inegalitățile între calitatea instituțiilor școlare - prezența acestora în medii geografice cu dificultăți de transport, absența standardelor igienice, bugete precare, resurse, climat pedagogic, cadre didactice calificate sau necalificate, baze logistice, relații educaționale neperformante ș.a;
- inegalitățile de natura cogniției, cogniției sociale, a metacogniției, a psihomotricității, a precarelor performanțe în domeniul curricular și tehnologic-informațional sau de limbi străine, a disparităților reflectate și în motivații, în acces la instituții de vârf sau la integrarea profesională dificilă.

La întrebarea cum sunt explicate diferențele interumane, cum se legitimează atâtea nuanțe, atâtea contexte și valori de cercetare și interpretare nu există un singur răspuns. Se pot distinge, la o prima analiză, câteva mari teorii, orientări și modele de interpretare. Astfel vorbim despre:

- a) Teorii ereditariste
- b) Teorii ale mediului – social și cultural;
- c) Teorii ale (dez) echilibrelor succesive a ritmurilor de dezvoltare;
- d) Teorii ale diferențelor de socializare reflectate la trei niveluri:
  - (i) inițială-familială,
  - (ii) secundară, realizată în școală;
  - (iii) terțiară, realizată în muncă,
- e) Teorii care accentuează valorile Eului, ale SINELUI (Neacșu, 2010), explicative prin efortul de autodeterminarea ,prin acte de voință proprie, prin eforturi de acțiuni personalizate încorporate în evoluția, reușita, succesul unui subiect.

Efectele unor astfel de orientări sunt vizibile în ceea ce numim tratarea diferențiată în clasă, în școală (activitate formală), în afara școlii (nonformală) sau informală (în mediile unde educația se realizează neprogramat, nesistematic, în proiectele personalizate sau în paradigma psihologică a dezvoltării personale.

Ajungem astfel să identificăm trei tipuri de discriminare (Crahay, p. 522):

- a) pozitivă, care introduce anumite privilegii și încearcă să reducă din cauzele și manifestările inegalităților;
- b) negativă, care privilegiază pe cei favorizați cultural, economic, aptitudinal, amplificând în fapt inegalitățile;
- c) neutră, care, conform ideologiei tratării egale, nu-i avantajează nici pe unii, nici pe alții.

Schimbarea sensului acțiunilor și evenimentelor ce se petrec poate deveni o practică ce implică în mod necesar și o reflecție critică asupra valorilor, asumare de responsabilitate și răspunsuri la întrebarea generică „în ce scop?” (Perrenoud, Crahay ș.a.).

5. Șansele egale – condiție a eficienței managementului social al diversității

Conceptual, distingem interacțiunile între egalitatea șanselor și managementul diversității. În cazul paradigmei conceptuale “egalitatea șanselor”, focalizarea este esențialmente centrată, potrivit lui Wilson, (1999) (apud 42, p. 166), pe:

- aspecte legate de reducerea actelor de discriminare / inechitate;
- relevanța politicilor de gen, pentru minoritățile etnice, pentru persoanele cu dizabilități/ copii cu CES;
- îmbunătățirea calității condițiilor de muncă pe piața muncii interne și externe;
- eficacitatea strategiilor de integrare, de inserție profesională prin cooperarea tinerilor din grupurile vulnerabile ;
- accentul pus pe “acțiuni pozitive”, constante, relevante.

Consecvent acestui punct de vedere, Wilson (1999) vorbește de conceptul de management al diversității, care are ca obiective prioritare următoarele:

- a) să asigure tuturor cetățenilor posibilitatea de a-și maximiza potențialul etnoeducațional propriu și contribuția lor specifică la cultura organizației din care fac parte;
- b) să faciliteze manifestarea preocupărilor și a tratamentului atențional potrivit cu ceea ce se așteaptă în comunitatea sau organizația lor, realizarea sarcinilor de muncă, cu exprimarea atitudinală a valorilor specifice culturii organizaționale;
- c) aplicarea strategiilor de management al diversității la toți membrii comunității / organizației, în perspectiva construcției unei viziuni pozitive consecvente cu privire la identitatea și rolul modelului socio-etnoeducațional.

6. Scenarii și argumente pentru reflecții și dezbateri

Argumentul 1

Scenariu global: Discriminare cognitivă prin efectul inegalității/handicapului sărăciei

Prestigioasa revistă “ Science” a publicat anul acesta(30 august 2013), un studiu conform căruia” acțiunile persoanelor sărace au adesea efecte paradoxale, accentuând pauperitatea, în loc să conducă la prosperitate”.. Relația , afirmă autorii, este una cauzală nu doar corelativă, mai sensibilă fiind cea dintre abilitățile cognitive și sărăcie, cu efecte de discriminare evidente. Experimentul făcut este probator.

Scenariul 1. Un Chestionar +test cognitiv simbolic a fost aplicat unor cumpărători dintr-un mall din New Jersey(SUA). Ideea de bază a fost repararea ipotetică a unui autoturism. Respondenții: cu venituri scăzute și subiecți avînd un confort financiar. Testele cognitive au arătat scoruri bune obținute de cele două categorii de respondenți, când costurile anunțate erau mici. Cînd costurile erau mari, scorurile obținute de cei cu venituri mici au fost semnificativ mai mici. Și invers: cei cu venituri mari au obținut scoruri mai mari, rezultatele la teste fiind constant bune.

Scenariul 2. Eliminarea aspectului financiar a condus la aceleași rezultate, indiferent de veniturile pe care le au respondenții.

Scenariul 3. Experimentul a avut o miza ridicată: anume oferirea a 25 de cenți pentru fiecare răspuns corect la testele cognitive. Rezultatul: unul neașteptat - persoanele cu venituri modeste, care ar fi avut cel mai mult nevoie de bani, au înregistrat cele mai multe greșeli, comparativ cu situațiile anterioare, precum și cu persoanele fără dificultăți financiare.

Scenariul 4. Un alt scenariu experiment, cu o logică oarecum similară celui din SUA a fost desfășurat(în India, în mediu rural , pe un lot de fermieri care cultivau trestie de zahăr, cerându-li-se să răspundă la aceleași probe/teste cognitive (asemănătoare celor date americanilor) în două situații: a) înainte de recoltă .(t₁); b) după ce au fost plătiți pentru munca prestată.(t₂).

Rezultatele au fost net mai bune după ce subiecții au fost plătiți - t₂ (explicit, după rezolvarea problemelor financiare).

Se remarcă aici efectul de așteptare evaluat la momentul aplicării testelor cognitive, anume înainte de recoltă. Pentru măsurarea efectelor aplicării testelor cognitive după ce subiecții au fost plătiți pentru munca prestată, s-a aplicat un test, iar rezultatele obținute au fost similare cu cele obținute de către subiecții americani.

Argumentul 2.

Deficitul cognitiv asociat problemelor financiare, studiat în condițiile pierderii unei nopți întregi de somn. Rezultatul prim: scăderea cu 13 puncte a Q.I.; rezultatul secund, de fapt o altă consecință valabilă și pentru persoane cu dificultăți financiare, a fost înregistrat la persoanele din rural care au de completat formulare complicate, interviuri, descifrarea de dosare, lipsa de claritate a reglementărilor administrative codate, unde se înregistrează erori, nu puține conduite irascibile, cu efecte de minimalizare a beneficiilor potențiale ale investitorilor. Pe ansamblu, au loc pierderi, efecte de sărăcire, datorate diferențelor de pregătire culturală/ deficitelor de instrumente cognitive operaționale. Toate acestea confirmă și una dintre concluziile Băncii Mondiale, care, pe baza unui studiu al Kathleen Vash (rev. Science, aprilie 2013) arată că 20% din populație trăiește în sărăcie, 1 din 5 oameni nu-și poate folosi capacitățile mentale de care dispune/învățate în activități socio-administrative

Argumentul 3.

Organizația Mondială a Sănătății, într-un studiu foarte util și interesant “HEALTH 2020”, produs de Biroul Regional pentru Europa, dezvoltă două obiective majore ale strategiei: crearea unui regiuni a Europei în care toți oamenii să aibă posibilitatea de a fi sprijiniți să-și îndeplinească întregul potențial de sănătate și bunăstare, să acționeze pentru reducerea inechităților în sănătate, în viața cotidiană. Exercițiul făcut include printre arile prioritare de acțiune câteva înscrise într-un enunț simplu: Șomajul, instabilitatea slujbelor și incertitudinea vârstei de pensionare au devenit o normalitate,. Sinteza datelor , preluată din Revista “Viața medicală „nr. 35/.30 august 2013 exprimată narativ relevă: În perioada adultă are loc intrarea în câmpul muncii, apar copiii, reasponsabilitățile cetățenești și cele față de părinți. Normele tradiționale sunt în continuare reasponsabile pentreu dezechilibrele între bărbați și femei în distribuția reasponsabilităților familiale și casnice. Venirea pe lume a copiilor afectează în mod negativ viața mamelor, care fie optează pentru servicii atipice, fie renunță la muncă, cu efecte asupra carierei și asupra diferenței între salariile și pensiile femeilor. Reconcilierea vieții personale cu cea profesională are implicații asupra fertilității și înnoirii demografice, o slujbă de calitate, cu un nivel crescut de control și un

echilibrul corect între muncă și venituri sunt condiții importante ale sănătății, însă șomajul, instabilitatea slujbelor și incertitudinea vârstei de pensionare duc la creșterea stresului pe termen lung și la mortalitate prematură... Soluții? Se menționează, între altele eforturi pentru evitarea șomajului, a discriminării și excluderii de pe piața muncii; promovarea creșterii economice durabile, reducerea expunerii la condiții de muncă nesănătoase; întărirea normelor de protecție și a serviciilor de medicina muncii, îmbunătățirea echilibrului între muncă și viața privată; îmbunătățirea serviciilor dedicate copiilor, flexibilizarea orelor de lucru; crearea condițiilor pentru reducerea diferențelor de venituri între bărbați și femei; armonizarea orelor de lucru cu cele de școală, echitabilizarea concediilor maternale între bărbați și femei, programe speciale sunt adresate cu țintă precisă îngrijirii vârstnicilor, unde discriminarea este absolut regretabilă prin lăsarea doar în responsabilitatea familială; se creează astfel majore inechități de finanțare, de acces, datorate factorilor economici, sociali, de mediu, condiții de trai, de comunicare, efect și al izolării etc.

Argumentul 4.

Discriminarea rasială. Un exemplu sugestiv care nu atinge direct zona educației, ci este regăsit tot în medicină, într-o țară puternică, ce dispune de o democrație dată nouă ca model, o țară cu resurse mari, o țară europeană, membră a EU. Este vorba de Anglia, țară care refuză încă forța de muncă din România. Într-un studiu publicat recent în revista British Medical Journal/MBJ/ se vorbește de conduite manageriale discriminatorii/rasiste pentru anul 2012, dar cu evidențe din 1992: Astfel, medicii albi au de 3 ori mai multe șanse să fie acceptați pentru un post decât medicii proveniți din minoritățile etnice. Concret, statistic vorbind: sunt acceptați comparativ doar 4.8 medici de culoare; ordinea eșecului: medici negri, metiși, asiatici.. Cauze invocate: dificultăți de comunicare, limbaj corporal nespecific mediului cultural britanic /Viața medicală ,nr. 39/27 sept 2013.

7. Concluzii preliminare

7.1. Enunțuri cu valoare socio-pedagogică

- Orice copil are dreptul la a fi tratat educațional și ”prin discriminare pozitivă” (vezi copiii cu CES, copiii dotați);
- Egalitatea șanselor este diferită de egalitatea de acces;
- Triada sărăcie, inegalitate, oportunități educaționale explică multe din disfuncționalitățile în materie de politici, programe și practici privind garantarea dreptului la o bună educație, la o viață demnă;

- Abordarea relației cauze – efecte , în logica înțelegerii inegalităților din educație, cere o nouă viziune privind proiectarea și aplicarea agendei politicilor sociale și a justiției sociale;
- Inegalitățile educaționale obligă la o reexaminare a măsurilor specifice democratismului deciziilor sociale, a sustenabilității politicilor în educație, a fortificării strategiilor privind competitivitatea societăților prin cunoaștere;
- Paradigma globalizării și a reformelor sistemelor educaționale cer asumarea rațională a unor scopuri și decizii vizând calitatea standardelor, valorificarea potențialului social și uman, promovarea interesului pentru educație de calitate și a investițiilor în oameni;
- Școli inegale (cum sunt încă în România) conduc la șanse inegale, la reducerea variantelor ofertei de oportunități sociale, la producerea de inegalități formative (vezi cazul grădinițe private - grădinițe de stat, universități private - universități de stat ș.a.).

Analiza de față trimite și la reconsiderarea modelelor explicative asupra discriminărilor, precum:

- deficitul educațional generator de vulnerabilități psihoculturale;
- deficitul lingvistic (dificultăți majore de comunicare educațională și socio-profesională):
- accentul exagerat pe diferențele de gen; deficitul diferențelor de status social familial;
- deficitul diferențelor între mediului de rezidență rural – urban;
- deficitul în echilibrul /diferențele de motivație;
- deficitul diferențelor valorilor și atitudinilor dintre generații ș.a.

7.2. Consecința 2: Managementul nondiscriminării și al diversității are multiple conexiuni cu valorile educaționale.

Între acestea sunt de reținut:

- a) maximizarea potențialului propriu fiecărui subiect al educației, indiferent de comunitatea de apartenență, de gen, vârstă, condiție socială ; acceptarea mișcării pentru schimbarea/ reducerea elementelor negative din conduita / comportamentul unora dintre actori, care au dreptul la opinie separată, dar nu la incitarea de nesupunere la norma/valoarea generală a socialului în care trăiesc;
- b) crearea unei culturi manageriale în planul etnoeducațional al liderilor și, totodată, la respectarea tradițiilor grupului etnic, reflectate la nivelul elevilor, studenților, tinerilor, adulților și vârstnicilor;

- c) crearea unei viziuni prospective asupra păstrării și continuității identității integrate în comunitate, în sensul cel mai larg al termenului.

Planurile de analiză a fenomenologiei diversității și nondiscriminării aplicate sferei educaționale pot fi prezentate în variate moduri. Dintre acestea, fără o tentă clasificatoare de tip criterial, semnificativă însă pentru orizontul diversității educaționale pot fi gândite managerial și examinate sectorial ca modele ale diversității și nondiscriminării prezente în sfera: practicilor întâlnite în instituțiile școlare și extrașcolare; formarea personalității subiecților cu identitate definită sau în formare; echilibrul manifestărilor cultural-lingvistice; politici de gen mature; educarea stilurilor familiale / parentale; promovarea unor relații pozitive între generații; diversificarea formelor de răspuns adaptativ la mediu, a conduitei psihoeceologice; formarea unor stiluri de viață sănătoasă; promovarea spectrului valorilor axiologice.; diversificarea sau menținerea unor structuri ocupaționale tradiționale, transmiterea ucenicilor, a practicilor tradiționale; educarea pentru acceptarea diversității ritmurilor și armonizărilor filosofilor vieții de familie, de păstrare a imaginii bazat pe cântec, dans, sărbătoare, de umor și respect al calității diversității structurilor temperamentale de răspuns emoțional la provocările sociale, respectul diversității antropologice, folclorice, axiologice, a tablei de valori , a normativității socio-etnice etc.

În concluzie, egalitatea de șansă rămâne încă o zonă critică de examinat, atât la nivel macro- , mezo- și micro-(localitate, rețea școlară, școală).

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

1. Ciolan, L. (2000). *Pași către educația interculturală. Ghid de educație interculturală pentru cadre didactice*. București.
2. Cushnar, K, Safford, P. & McClelland, A. (2008). *Human Diversity, in Education: An Integrative Approach*. Columbus: Mc Graw-Hill College.
3. Dunn, R. R. & Griggs, S.A. (1995). *Multiculturalism and learning style. Teaching and counseling adolescents*. Westport: Prager Publ.
4. Xxx (2013). *Handicapul sărăciei*, în *Viața medicală*, nr. 15/30, august 2013.
5. Mihăilescu, I. (coord.). (2000). *Povara unui deceniu de tranziție. Situația copilului și a familiei în România*. UNICEF. București.
6. Neașu, I. (2012). *The Diversity Management-Construction and Reconstruction of Values. Following the Logics of the Ethno-educational*

- paradigm.* În Vol Guidelines for a Strategy of Roma Ethno-educational Inclusion. București "Publishing House" Centrul Romilor - Amare Romentza. P.13 -41
7. Neacșu, I. (2000). *Accesul la educație al copiilor din zonele rurale.* în I. Mihăilescu (coord). Op. cit.
  8. Neacșu, I. (2004). *Egalitate, acces și șanse în și prin educație. Analiză conceptuală –metodologică.* în F. Antonescu (coord.). O șansă pentru fiecare - repere conceptuale, valori, bune practici. București: Editura Semne.
  9. Perrenoud, M. (1995). *La pédagogie a l'école des differences.* Paris: ESF.
  10. Raimers, R (2000). *Unequal school, unequal chances: The challenges to equal opportunities in the America.* Cambridge, Massachuset. Boston: Harvard University Press